

Jerzy Woronczak

Uzupełnienia do ostatniego wydania "Bogurodzicy"

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce
literatury polskiej 53/4, 683-684

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

V. K O R E S P O N D E N C J A

UZUPEŁNIENIA DO OSTATNIEGO WYDANIA „BOGURODZICY”

Wielce Szanowny Panie Redaktorze!

Powołując się na apel Komitetu Redakcyjnego „Biblioteki Pisarzy Polskich” IBL PAN w sprawie publikacji na łamach „Pamiętnika Literackiego” korektur i uzupełnień do poszczególnych tomów tej serii wydawniczej¹, uprzejmie proszę o zamieszczenie następujących uzupełnień i wyjaśnień do opublikowanej w bieżącym roku edycji *Bogurodzicy*², której jestem współwydawcą.

Na wstępie chciałbym uzupełnić pewne luki w *Bibliografii* i *Przeglądzie badań*. Na niektóre z nich zwrócono mi uwagę, za co jestem bardzo wdzięczny informatorom, niektóre zauważyłem sam, niestety za późno.

We *Wstępie filologicznym* (s. 25) zreferowałem tezę prof. R. Jakobsona o cerkiewnosłowiańskiej genezie *Bogurodzicy*, na podstawie jedynej znanej mi wówczas jego pracy na ten temat, którą cytuję w *Bibliografii* na s. 50 pod rokiem 1940. Obecnie wiem, że prof. Jakobson postawił tę tezę już 11 lat wcześniej w pracy *Nejstarší české písně duchovní* (Praha 1929), dokumentował w r. 1935 w artykule *K časovým otázkám nauky o českém verši* („Slovo a slovesnost”, 1935, s. 52—53), a powtórzył nie tylko w cytowanej przeze mnie pracy z r. 1940, lecz także w rozprawie *The Slavic Response to Byzantine Poetry* (XII Congrès International des Études Byzantines, Belgrade—Ochrde, 1961).

Teza prof. Jakobsona przyjęła się w nauce czeskiej³, wyparłszy z niej hipotezę postawioną w r. 1907 przez Z. Nejedlego, według której *Bogurodzica* powstała w Polsce w końcu XIV lub na początku XV w. jako pieśń oryginalna, choć impulsem do jej stworzenia były pieśni śpiewane przez najemnych żołnierzy czeskich, służących w polskim wojsku⁴.

Przegląd badań należałoby jeszcze uzupełnić hipotezą J. Widajewicza z r. 1947⁵, że *Bogurodzica* mogła powstać z inicjatywy Bolesława Chrobrego i że św. Wojciech może być brany pod uwagę jako jej autor, gdyż z racji przynależności do diecezji praskiej Śląska i ziemi Wiślan mógł znać dobrze język polski jeszcze przed przybyciem na dwór Chrobrego.

Do *Bibliografii* trzeba dodać prócz wyżej cytowanych jeszcze następujące pozycje:

---

¹ „Pamiętnik Literacki”, 1954, z. 2, s. 539.

² *Bogurodzica*. Opracował J. Woronczak. Wstęp językoznawczy E. Ostrowska. Opracowanie muzykologiczne H. Feicht. Wrocław 1962. „Biblioteka Pisarzy Polskich”. Seria A, nr 1.

³ Por. *Dějiny české literatury*. [T.] 1: *Starší česká literatura*. Praha 1959, s. 57.

⁴ Z. Nejedlý, *Počátky husitského zpěvu*. Praha 1907. Przedruk w: *Dějiny husitského zpěvu*. T. 2: *Předchůdci*. Praha 1954, s. 196—199.

⁵ J. Widajewicz, *Państwo Wiślan*. Kraków 1947, s. 127—131. Praca cytowana w *Bibliografii*.

Jakobson R., České prvky v polské literatuře, „Slovo a slovesnost”, R. 1: 1935, s. 132 (rec. artykułu J. Birkenmajera, Wzory greckie „Bogurodzicy”, „Pam. Lit.”, 1934).

Furmanik S., Z zagadnień wersyfikacji polskiej, Warszawa 1956, s. 175—182 (głównie analiza melodii).

Na s. 10 do przypisu 11, podającego literaturę o początkach czeskiego pieśniarstwa religijnego, należy dodać następujące pozycje:

Jakobson R., Nejstarší české písně duchovní. Praha 1929.

tenže, О стихотворных реликтах ранного средневековья в чешской литературной традиции. „Slavistična Revija”. III, 3/4, Ljubljana 1950, s. 267—273.

Listę przekazów *Bogurodzicy* mogę obecnie uzupełnić jeszcze jednym tekstem rękopiśmiennym pochodzącym z początku XVI w. i będącym kopią drukowanego w r. 1506 przekazu Łaskiego (przekaz Ba)⁶. Tekst ten został wpisany na czyste strony klocka obejmującego łacińskie druki z lat 1501—1502⁷, należącego w XVI w. do biblioteki dominikanów krakowskich, a nabytego w bieżącym roku przez Bibliotekę Narodową w Warszawie. Wiadomość o nim, choć uprzedzająca fakt zakupu klocka przez Bibliotekę Narodową, dotarła do mnie niestety już podczas druku *Bogurodzicy*.

Chciałbym jeszcze wyjaśnić, że edycja tekstów *Bogurodzicy* nie była pomyślana jako monografia pieśni, zarówno z uwagi na charakter „Biblioteki Pisarzy Polskich”, jak i ze względu na to, iż monografię taką przygotowuje prof. S. Wierczyński. Stąd też *Wstęp filologiczny* ma charakter wstępu edytorskiego i zawiera tylko dane, które uważałem za najkonieczniejsze, dotyczące głównie genezy poszczególnych części pieśni, pomija natomiast zewnętrzne dzieje *Bogurodzicy* (koleje jej popularności jako pieśni kościelnej i bojowej, historię tradycji przypisującej jej autorstwo św. Wojciechowi). Nie przedstawia on też dokładnie stanu badań; wyczerpujące omówienie wszystkich stanowisk i przedstawienie wszystkich dyskusji zajęłoby chyba ponad 50 stron.

Jerzy Woronczak

⁶ Kopia ta wykazuje w stosunku do przekazu Łaskiego następujące różnice tekstowe:

wers	Łaski	kopia
25	donyef naff fwe dzyeczy	domyefcz fwe dzyeczy
34	kwew [zwiantha fzwa fboku	kwew [zwãtha flya fbokv

⁷ Zawartość klocka: 1) *Stellarium coronae benedictae Mariae virginis*. Hagenau, Henricus Grau, 1501, 4°. 2) Johannes Henlin, *Tractatus super Salve regina*. Nürnberg, [b. dr.], 1502, 4°. 3) Georgius Morgenstern, *Sermones disertissimi contra omnem mundi perversum statum*. Leipzig. Wolfgang Stöckel, 1502, 4°.